

Pratarmė

Sovijaus mitas – vienas iš keisčiausių ir mįslingiausių Vakarų kultūros istorijoje. Jame glaudžiai susipynė baltiškieji ir slaviškieji, keltiškieji ir semitiškieji motyvai. Istorijos eigoje jo mįslės bandė įminti mitologai ir religijotyrininkai, archeologai ir filologai. Būtent todėl *Sovijus* – ne tik šio žurnalo pavadinimas, bet ir emblema. Jame numatoma spausdinti darbus, atskleidžiančius sąsajas tarp skirtingų, neretai laike ir erdvėje nutolusių kultūrų, ir atspindinčius šiuolaikiniuose kultūros moksluose taikomų metodų įvairovę.

Pirmame numeryje spausdinami straipsniai suskirstyti į keturis pagrindinius skyrius. Pirmame, baltų kultūrai skirtame skyriuje, pristatomi du darbai. Rūta Valaitytė, remdamasi Jano Assmano koncepcija, analizuoja *Sovijaus* mito vietą ir reikšmę lietuvių kultūrinėje atmintyje. Išanalizavusi mokslinėje literatūroje susiklosčiusių nuomonių ir idėjų įvairovę, autorė daro išvadą, jog *Sovijaus* mitas dar negali būti laikomas tvirta ir nekvestionuojama lietuvių kultūrinės atminties dalimi. Elvyros Usačiovaitės publikacijos tikslas yra nurodyti ir paaiškinti senosios baltų religijos reliktus, K. Hartknocho užrašytus, jo gyvenamu metu Rytų Prūsijoje iš vietos gyventojų. Tų relikštų nėra daug, bet jie – labai svarbūs, norint geriau suvokti senąją baltų kultūrą.

Antrame skyriuje skelbiamuose darbuose nagrinėjamas kultūrinės atminties ir vaizduotės vaidmuo kultūros istorijoje. Vytautas Rubavičius, urbanistiniams kultūrinės atminties vizualumo aspektams skirtame straipsnyje pažymi, jog kultūrą suvokiant kaip sugyvenimo su konkrečia vieta ir aplinka būdų visetą, kultūrinė atmintis laiduoja kultūros veikimą, palaikydama ir tvirtindama bendruomeninius ir individualius, taip pat bendresnius tautinius tapatumus. Kultūrinėje atmintyje gimtosios kalbos pagrindu aktualizuojamos tradicijos, ritualai, simbolių ir ženklų sistemos, socialinių santykių ypatumai, savas ir kitas, svetimas skirties pobūdis bei skyrimo praktikos. Gausias teorines šio autoriaus įžvalgas papildė muziejų valdymo kaitos XIX–XXI a. pradžios Lietuvoje analizei skirtas Nastazijos Keršytės darbas. Apibendrinusi gausią įvairių šalių patirtį, autorė daro išvadą, jog XXI a. Lietuvos muziejų valdymas siejamas su informacinės visuomenės formavimu bei paveldo skaitmeninimo strategijų kūrimu ir įgyvendinimu. Psichologinius kultūrinės atminties aspektus nagrinėja Kęstutis Šapoka. Jo straipsnis skirtas kūrybinės vaizduotės sklaidos ypatybėms devyniolikto amžiaus pabaigoje, kai į mokslinį pasaulėvaizdį kartais droviai, kartais įžūliai skverbėsi mito-ezoteriniai turiniai. Konkrečiai autorius nagrinėja prancūzų mokslininko, parapsichologo, Hyppolitoė Baraduco (para)mokslinę (para)eksperimentinę sistemą, kurios esmė – įrodyti ir parodyti (vizualizuoti) eterinių vibracijų, tam tikros substancijos, kurią galima pavadinti ir siela ar dvasia, egzistavimą. Stanislovo Juknevičiaus straipsnyje, remiantis analitinės psichologijos idėjomis, analizuojamas vaizduotės vaidmuo rasizmo psichologijoje. Jame teigiama, kad vaizduotės sukurtos struktūros skatina žmogų žudyti tais atvejais, kai iškyla grėsmė kolektyviniam kompleksui, kurio sudedamąja dalimi yra šio žmogaus

ego, ar kai individo vaizduotė susikuria priešą, kurio egzistavimas nesuderinamas su individo egzistavimu.

Trečiame skyriuje spausdinami lyginamajai Rytų ir Vakarų kultūrų analizei skirti darbai. Loreta Poškaitė siekia atskleisti, kaip į kiniškąjį „sūniškąjį nuolankumą“ pastaruoju metu žiūri vaikų ir tėvų kartos atstovai, kaip šie požiūriai veikia bendrą nuomonę apie šiuolaikinę *xiao* padėtį tiek pačios Kinijos, tiek Vakarų mokslinėje erdvėje, o taip pat vaikų ir tėvų santykių konfliktų sprendimų būdus. Tautvydo Vėželio straipsnyje remiantis komparatyvistinės filosofijos principais lyginamuoju aspektu nagrinėjamos Niekio ir daikto sampratos Heideggerio ir klasikinio daoizmo filosofijoje. Straipsnio pradžioje pagrindinis dėmesys sutelkiamas į Niekio sampratos savitumo išryškirimą Heideggerio filosofijoje, vėliau dėmesys perkeliamas į apmąstymus apie daiktą ir galimą klasikinio filosofinio daoizmo idėjų įtaką vėlyvajai heidegeriškai Niekio kaip Tuštumos sampratai. Stanislovo Mostauskio straipsnis skirtas žymaus lietuvių civilizacinės ir filosofinės komparatyvistikos atstovo, kultūrologo ir menotyrininko Algio Uždavinio pasirinktiems mokslinių tyrimų aspektams aptarti. Didžiausias dėmesys sutelktas į pasaulėžiūrinės jo mąstymo ir pasaulio suvokimo prielaidas, siejamas su ontologinio akiračio bei epistemologinės laikysenos abipuse priklausomybe.

Ketvirto skyriaus tekstai nagrinėja estetikos ir menotyros problemas. Antano Andrijausko straipsnis skirtas XX a. pradžioje vokiškai kalbančių šalių estetikoje, meno filosofijoje ir menotyroje išsiskleidusios formalistinės teorijos metodologinių nuostatų analizei. Jame pagrindinis dėmesys sutelkiamas į Conrado Fiedlerio, Aloiso Rieglio ir Heinricho Wölfflino teorijas, išryškintas jų formalistinių nuostatų savitumas. Salomėja Jastrumskytė dabartinės kultūrologijos ir antropologijos akademinių diskursų aplinkoje besiformuojančią sinesteto sąvoką pasitelkia norėdama naujai interpretuoti M. K. Čiurlionio kūrybą. Nidos Gaidauskienės straipsnis skirtas M. K. Čiurlionio bendražygės Sofijos Kymantaitės Krokuvoje klausytų meno istorijos paskaitų rekonstrukcijai. Ši rekonstrukcija leido autorei padaryti išvadą, jog tuo metu, kai Kymantaitė sugrįžo į Vilnių ir susipažino su Čiurlioniu, ji jau buvo neblogo meno istorijos žinovė ir išmanė apie tokį naują tiems laikams reiškinį mene kaip simbolizmas.

Leidinyje taip pat skelbiamos dvi recenzijos: Kęstučio Šapokos *Išminties versmių beiškant: knyga, skirta Algii Uždaviniui* ir Daivos Tamošaitytės *Orientalistika: pasenusių metodų rekonstrukcija, naujausios tendencijos, perspektyvos*. Birutė Railienė pristato Jean-Claude Carrière, Umberto Eco leidinį *Nesitikėkite atsikratyti knygy*, dar pateikiamos ir trijų mokslinių konferencijų apžvalgos.

Nepaisant temų, idėjų ir metodų įvairovės, visus šiame numeryje skelbiamus straipsnius vienija mokslinis kruopštumas ir originalumas. Tikimės, kad leidinys bus įdomus įvairių sričių specialistams ir atvers naujus kultūrų sąveikos tyrimo horizontus.

Sudarytojas